

УДК 35.078.42: 316.3

СУТНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО

Пивавар Ярослав Вадимович,

Алексєєв Валерій Іванович

студенти 2 року навчання магістратури
за спеціальністю «Публічне управління та
адміністрування»

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій (далі ІКТ) багато в чому визначає напрямки розвитку сучасного суспільства. Глобальна інформаційна інфраструктура, електронні форми комунікацій, формування галузі інформаційної індустрії стають реаліями повсякденного життя і є основою побудови інформаційного суспільства.

Розробка теорії інформаційного суспільства почалася в 70-ті рр. ХХ ст. Американський вчений Д. Белл описав перехід західного суспільства від індустріальної стадії розвитку до постіндустріальної стадії, виділив основні характеристики суспільства, що формується [1]. Вагомий внесок у розуміння сутності інформаційного суспільства внесли японські вчені. Так, І. Масуда зазначав, що інформація, а не промислове виробництво стане головним фактором розвитку суспільства, а комп'ютеризація створить умови інтенсифікації даного процесу [2].

Позитивне визначення інформаційного суспільства запропонував відомий дослідник М. Кастельс. На його думку, серцевиною суспільства, що формується є інформаційні технології, а саме суспільство все виразніше стає глобальним, мережевим [3]. Окремі країни включаються в єдину соціально-економічну систему, в якій володіння передовими інформаційними технологіями стає вирішальною конкурентною перевагою, а країни, що відстають у розробці та

використанні інформаційних технологій, ризикують бути виключеними зі світової інформаційної системи.

Вплив розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій на якість життя людей відображено в положеннях Окінавської хартії глобального інформаційного суспільства (2000). Інформаційна інфраструктура повинна сприяти розкриттю людського потенціалу, підвищити суспільний добробут і зміцнити демократичні засади управління суспільством [4].

Невід'ємною частиною сучасного суспільства є електронний уряд, теоретичні та практичні основи якого почали закладатися в США в кінці ХХ ст. в роботах К. Андерсена, К. Гейселхарта, А. Нілсона, Р. Хікса, Д. Холмса, К. Шедлера, ін. В Україні дослідження в області електронного уряду ведуть Д. В. Дубов, В. І. Лисицький, І. Б. Коліушко, С. Чукут, А. В. Чугунов, А. А. Штрик і ряд інших. У цілому, інтерес до проблематики електронного уряду в Україні виник на 2-3 роки пізніше, ніж у західних країнах. Це пов'язано, перш за все, із запізненням реалізації проектів електронного уряду.

На цей час загальновизнаного визначення терміну «електронний уряд» не сформульовано. Істотно різняться розуміння електронного уряду вченими, що займаються питаннями становлення та розвитку інформаційного суспільства, розробниками технологій електронного уряду і чиновниками, яким доводиться працювати з нововведеннями в державному управлінні.

Можновлядцями електронний уряд розуміється як електронна форма спілкування органів державної влади між собою, з бізнесом, громадянами та громадськими організаціями. Крім цього, електронний уряд інтегрує в собі електронний документообіг, електронні засоби платежу і електронні системи онлайн моніторингу територій. Однак слід зазначити, що всі ці розрізнені системи є лише прикладними аспектами більш фундаментальної концепції електронного уряду.

Існує небезпека підміни електронного уряду урядом он-лайн. Просте підключення державних органів до Інтернету, створення ними електронного інтерактивного інтерфейсу не визначають сутність електронного уряду. Наявність

державної інформаційної системи є необхідною, але недостатньою умовою для прозорості державного управління, відкритості та доступності інформації суспільству. А саме прозорість прийняття рішень і своєчасність та повнота інформації характеризують процес функціонування електронного уряду.

Таким чином, було б неправильно розглядати впровадження електронного уряду тільки як витратне технологічне вдосконалення діяльності державних органів.

Необхідно визнати, що електронний уряд є частиною нової концепції управління державою, а його впровадження вимагає глибокого реінжинірингу всіх адміністративних процесів, що відбуваються в державних органах. Більш того, ефективна експлуатація електронного уряду дозволить прискорити глобальне інформаційне реформування суспільства, провести його максимально безболісно для населення країни.

Є ще одне трактування терміну «електронний уряд», згідно з яким – це нова, більш ефективна форма організації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, що забезпечує за рахунок застосування ІКТ якісно новий рівень оперативності й зручності отримання громадянами, бізнесом та громадськими організаціями державних послуг та інформації про державну діяльність.

Вчені виділяють кілька характеристик впровадження електронного уряду. Перш за все, електронний уряд став можливим завдяки розвитку ІТ-сфери, впровадження сучасних ІКТ в роботу державних органів влади. Як наслідок, в державному управлінні відбуваються зміни, пов'язані з адаптацією адміністративних процесів до можливостей, що надаються ІКТ. Більш того, трансформація внутрішніх процесів державної діяльності настільки значна, що надання державних послуг громадянам, бізнесу та громадським організаціям відбувається в електронній формі з використанням ІКТ. При цьому ефективність і якість державної діяльності різко зростають, а суспільство отримує можливість здійснювати контроль за діяльністю державних органів.

Авторами статті електронний уряд розуміється як нова, електронна форма здійснення державними органами та органами місцевого самоврядування своїх

функцій в суспільстві на основі внутрішньої (корпоративної) і зовнішньої (взаємодія з громадянами, бізнесом та громадськими організаціями) мережевої інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури.

У ході розвитку електронного уряду громадяни не тільки отримують можливість користуватися інтерактивними електронними державними послугами, але і беруть участь в реалізації концепції електронної демократії (e-democracy).

Створюються умови для впливу громадян на прийняття управлінських рішень, для контролю ними своїх виборних представників, висловлювання своєї думки в режимі он-лайн. Збільшення прозорості роботи державних органів забезпечується можливістю посилення громадського контролю над державною діяльністю, що призводить до зменшення корупції.

У ході розвитку електронного уряду та інформаційного суспільства починає проявлятися проблема становлення «електронного громадянина», який являє собою людину, що володіє комп'ютерними навичками, вміє ставити питання перед джерелом інформації, і самостійно виробляє корисну інформацію. По суті, електронний уряд покликаний вирішити проблему цифрової нерівності, формування суспільства електронних громадян. Але на практиці впровадження електронного уряду в значній мірі загострює цю проблему. Це пов'язано з низькою комп'ютерною грамотністю частини населення, відсутністю у неї необхідних навичок роботи з інформацією. Це викликає у громадян при взаємодії з електронним урядом культурний інформаційний шок і ускладнює їх входження в інформаційне суспільство. Отже, в програму впровадження електронного уряду паралельно з інформуванням необхідно навчати населення комп'ютерної грамотності, прищеплювати йому культуру користування електронними ресурсами, тобто послідовно готувати споживача електронних послуг, виховувати «електронного громадянина».

Не менш важливо створювати технічні умови для користування електронним урядом. Не повинна виникнути ситуація, коли громадяни не матимуть доступу до інформаційного суспільства через відсутність у них персональних комп'ютерів та інших засобів зв'язку. Щоб цього уникнути,

необхідно створити громадську технічну інфраструктуру з безкоштовними точками доступу до державних порталів і сайтів. Багато в чому цю проблему покликані вирішити багатофункціональні центри, що забезпечують надання державних і муніципальних послуг за принципом «єдиного вікна».

Таким чином, електронний уряд є новим етапом розвитку державної діяльності, втіленням державного управління в глобальному інформаційному суспільстві. Більш того, у звіті ООН United Nations E-Government Survey визнано, що по своїй суті електронний уряд не тільки електронний, а й орієнтований на громадян, що дозволяє здійснювати управління спільно з громадянами, тобто допомагає людям покращувати їх життя і брати участь в прийнятті рішень, що впливають на їхнє майбутнє [5].

Література

1. Белл Д. Настання постіндустріального суспільства / Даніел Белл // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред.. акад.. НАН України Л.В.Губерського. – К. : Знання, 2009. – С. 419 – 431
2. Masuda Society as Postindustrial Future Soc., 1983. – 171 p.
3. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Пер. з англ. – К. : Ваклер, 2007. – 304 с.
4. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства. Прийнята 22 липня 2000 р. лідерами країн G8 у місті Окінава [Електронний доступ]. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163#Text
5. Звіт ООН «UN Global E-Government Survey 2010» [Електронний доступ]. Режим доступу : http://www.unpan.org/egovkb/global_reports/08report.htm.

Науковий керівник: к.е.н., доц. О. О. Єрмоленко

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.